

การจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติภาพ Educational management Buddhism to strengthen peace

นภาพกร ศรีสม

Naphakon Srisom

คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University Isan Campus
Corresponding author, E-mail: naphagon.sri@student.mbu.ac.th

Received 06/03/2024 | Revised 08/04/2024 | Accepted 08/04/2024

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติภาพเพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอนโดยมีการมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านปัญญา จิตใจ สังคม และค่านิยม จึงนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าและผู้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าและจัดตั้งเป็นสถาบันองค์กรและรับผิดชอบการดูแลการเรียนรู้การปฏิบัติเพื่อเป็นประโยชน์สุขของมนุษย์

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา; พระพุทธศาสนา; เสริมสร้าง

Abstract

This academic article aims to organize Buddhist education to promote peace in order to make students learn according to the teachers' objectives, with the aim of developing people to be balanced in terms of intelligence, mind, society, and values. Take the teachings of the Buddha and have people follow the teachings of the Buddha and establish them as an institution and organization and be responsible for taking care of learning and practice for the benefit and happiness of humans.

Keywords: Educational management; Buddhism; strengthen

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องมีความสมดุลพอดี เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอนโดยมีการมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านปัญญา จิตใจ สังคม และค่านิยมการเรียนรู้ขัดเกลาเชิงสังคมและการจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านปัญญา และยึดเหนี่ยวจิตใจในทางพระพุทธศาสนาการศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง

สะสมพลังของชาติชาติใดมี "ทุนทางสังคม" แข็งแกร่ง มีคุณภาพดีมาน้อยเพียงใดมีปริมาณมากแค่ไหน ย่อมขึ้นกับคุณภาพของระบบการศึกษา (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2542) การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ของมนุษย์ ดังนั้นการพัฒนาคนในระบบการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นทุนมนุษย์ ที่มีสติปัญญา มีความรู้ เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความสุข ให้สมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ผ่านการจัดการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ โดยให้เกิดการเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุข พอเพียง และแบ่งปันโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของสังคมและประเทศชาติเป็นสำคัญ (อานวย ทองโปร่ง, 2560) เมื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือและเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพและแก้ปัญหาทั้งในเรื่องของการขาดแคลนอาจารย์ผู้สอน ไม่สามารถพัฒนาด้านคุณภาพให้เท่าเทียมได้ในระดับสากล รวมทั้งปัญหาด้านประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะเรื่องโครงสร้างและระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการขยายโอกาสและพัฒนาคุณภาพของการจัดการอุดมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น (สุชาติ เมืองแก้ว, 2543: 18) จึงทำให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ตื่นตัวมากขึ้นในการพัฒนาโดยใช้หลักการบริหารจัดการที่เน้นเชิงรุกเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแทนการตั้งรับ อย่างในอดีต และยังเกิดการแข่งขันของสถาบันการศึกษาที่รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาของต่างประเทศที่มีศักยภาพและมีหลักสูตรต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน จึงทำให้สถาบันการศึกษาของประเทศไทยจะต้องมีการปรับปรุงคุณภาพ ทักษะ และความสามารถในการแข่งขันบนเวทีโลก (เชาวลักษณ์ ฤทธิสรไกร, 2544: 55-57) ได้อย่างเท่าเทียม

ความหมายของการจัดการศึกษา

ได้นักวิชาการได้ให้ความหมายของสันติภาพ ไว้ดังนี้

วิชัย ตันศิริ (2549: 215) กล่าวว่า การจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลง ระบบของการศึกษาทุกด้านจากที่เป็นอยู่สามารถนำไปสู่ผลผลิตคุณภาพได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 5) กล่าวถึง ความหมายของการจัดการศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานวัฒนธรรม และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ปรัชญา เวสารัชช์ (2550: 3) กล่าวว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบ คือการพัฒนาคนทุกด้าน

ผดุงชัย ภูพัฒน์ (ออนไลน์, 2567) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องมีความสมดุลพอดี ระหว่างคนเก่งกับคนดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553: 12-13) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน และเกิดการเรียนรู้ขึ้น ไปสู่จุดหมายปลายทางคือความสำเร็จ

ศรียรรณ มีคุณ (ออนไลน์, 2567) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการการศึกษา หมายถึง การมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านปัญญา จิตใจ และสังคมในระดับ ความคิด ค่านิยมและพฤติกรรม โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ และขัดเกลาเชิงสังคม

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา การถ่ายทอดความรู้และการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องมีความสมดุลพอดี เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตาม

วัตถุประสงค์ของผู้สอนโดยมีการมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านปัญญา จิตใจ สังคม และค่านิยมการเรียนรู้ชุดเกลางเชิงสังคม

ความสำคัญของการจัดการศึกษา

มีนักวิชาการได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษา ไว้ดังนี้

วิชัย ต้นศิริ (2549: 222) กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน สามารถดำเนินชีวิตในสังคม ได้อย่างมีสันติสุข

ปรีชญา เวสารัชช์ (2550: 6) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาช่วยปรับเปลี่ยนและพัฒนาคนให้เป็นคนดี เป็นคนมีความรู้ และมีทักษะตรงตามมาตรฐานของหลักสูตรและมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

กล่าวสรุปได้ว่า การจัดการศึกษา มีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ ให้สมบูรณ์ทั้งด้านกาย วาจา และจิตใจ ช่วยปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างสันติสุข

ความหมายของพระพุทธศาสนา

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของสันติภาพ ไว้ดังนี้

พระพุทธศาสนา คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าครั้งพุทธกาลและผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นจำนวนมาก มีการจัดตั้งเป็นชุมชน เป็นสถาบัน เป็นองค์กร เพื่อรับผิดชอบการดูแลการเรียนรู้และการปฏิบัติ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2557)

พระพุทธศาสนา แปลว่า คำสั่งสอนของผู้รู้แจ้ง เห็นจริงในสรรพสัตว์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย (บงกช บุญมล, 2546)

พระพุทธศาสนา (Buddhism) (ออนไลน์, 2567) คือ ศาสนาที่ถือว่าธรรมะเป็นความจริงสากลที่ใครก็ตามหากสั่นกลีสะกิดจะพลได้ด้วยตนเอง แต่ผู้ที่ได้บำเพ็ญบารมีจนตรัสรู้ และสามารถตั้งพุทธบริษัทปัจจุบันขึ้นได้ คือ พระพุทธโคตม ซึ่งเป็นองค์หนึ่งในบรรดาสัมมาสัมพุทธเจ้ามากมายที่ได้เคยตั้งพุทธบริษัทมาแล้ว

กล่าวโดยสรุป พระพุทธศาสนา หมายถึง หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าและมีผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นจำนวนมากและจัดตั้งเป็นสถาบัน องค์กรและรับผิดชอบการดูแลการเรียนรู้การปฏิบัติเพื่อเป็นประโยชน์สุขของมนุษย์ตลอดจนมวลมนุษยชาติ

ความหมายของสันติภาพ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของสันติภาพ ไว้ดังนี้

สันติภาพ คือ การดำรงความขัดแย้ง ในประเทศไทยโดยเฉพาะ ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนาน ยังไม่ได้รับการแก้ไข ให้เกิดสันติภาพเชิงบวก (อภิญา ดิสสะมาน, 2558)

สันติ คือ ความสงบเช่นอยู่ร่วมกันโดยสันติ ดังนั้นสันติภาพคือความสงบเช่นโลกต้องการสันติภาพจงร่วมมือกันรักษาสันติภาพของโลกด้วยสันติวิธีเป็นวิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบเช่นเจรจาสงบศึกโดยสันติวิธีจนเกิดสันติสุข (ราชบัณฑิตสถาน, 2546)

มูลนิธิสหพันธ์สันติภาพสากล (2553) อธิบายว่า สันติภาพเป็นสภาวะแห่งความสันติหรือไม่มี การโต้เถียงอย่างรุนแรงกันเกิดขึ้นโดยสันติภาพใช้อธิบายการยุติแห่งความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรง หมายถึงสถานะแห่งความเงียบหรือความสุข

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2561) ได้กล่าวไว้ว่า "สันติภาพ" ถ้าเรียกแบบพระแต่เดิมเราเรียกคำว่า "สันติ" เท่านั้น แล้วสันตินี้ ในความหมายที่แท้ ก็เป็นไวพจน์ของนิพพาน นั่นเอง วิมุตติ วิสุทธิ สันติ นิพพาน เป็นไวพจน์กัน เป็นคำที่มีความหมายแสดงถึงจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

(เลขา เกลี้ยงเกลา (นามแฝง), 2558) "สันติภาพ คือ ข้อบ่งชี้ของการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของสังคมมนุษย์ ให้พี่น้องที่มีความหลากหลายอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขท่ามกลางการเคารพกันและยอมรับในความเป็นพหุวัฒนธรรมปลายทางคือสันติภาพ จึงเป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนการพัฒนาทั้งหมดของสังคม

กล่าวโดยสรุป สันติภาพ คือ การดำรงความขัดแย้ง ในประเทศไทยโดยเฉพาะ ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนาน ยังไม่ได้รับการแก้ไข ให้เกิดสันติภาพเชิงบวกและเป็นสภาวะแห่งความสันติหรือไม่มีการโต้เถียงอย่างรุนแรงกันเกิดขึ้นโดยสันติภาพ อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของสังคม จึงเป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนการพัฒนาทั้งหมดของสังคม

การจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติภาพ

การจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติภาพเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องมีความสมดุลพอดี ระหว่างคนเก่งกับคนดีและได้นำพระพุทธศาสนาเป็นความหวังสุดท้ายที่จะนำพาวิถีอารยธรรมไปสู่การพัฒนาสันติภาพ โดยเริ่มที่การพัฒนาบุคคลให้อยู่กับด้วยหลักเว้นจากการเบียดเบียนกันด้วยกายวาจาใจมีทำที่ปรารถนาดีต่อกันด้วยไมตรีมิตรภาพ มีความมุ่งมั่นสู่ปัญหา และมีปัญญาใคร่ครวญไตร่ตรองให้รอบด้านในการที่จะทำการทั้งหลาย โดยตระหนักว่าไม่ทำลายตน สังคมและสภาพแวดล้อม (พระมหากษณะ ตรุโน, 2551) การนำศาสนาเข้ามาร่วมกันเสริมสร้างสันติภาพ โดยทุกศาสนาล้วนต้องการให้เกิดความสงบสุขในสังคม ส่วนพุทธศาสนามีแนวทางเพื่อสันติภาพจึงเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ โดยสันติภาพต้องเกิดขึ้นภายในจิตก่อน เพราะหากเจตจำนงไม่เป็นสันติแล้วการกระทำก็ไม่เป็นสันติ สันติภายในท่านเรียกว่าความรัก (เมตตา) ซึ่งแสดงออกต่อสังคมในรูปของการไม่เบียดเบียน โดยการไม่เบียดเบียนคือการปฏิบัติศีล ซึ่งจะมีผลให้เกิดความสงบสุข ทั้งผู้ปฏิบัติและสมาชิกในสังคมเดียวกัน (ประยูร ธมมจิตโต, 2546)

บทสรุป

การจัดการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา การถ่ายทอดความรู้และการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องมีความสมดุลพอดี เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอนโดยมีการมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านปัญญา จิตใจ สังคม และค่านิยมการเรียนรู้ขัดเกลาเชิงสังคมจึงนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าและมีผู้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นจำนวนมากและจัดตั้งเป็นสถาบันองค์กรและรับผิดชอบการดูแลการเรียนรู้การปฏิบัติเพื่อเป็นประโยชน์สุขของมนุษย์ตลอดจนมวลมนุษยชาติสู่การที่อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขมีความเข้าใจและ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่มีความขัดแย้งกันเคารพสิทธิ์ซึ่งกันและกัน โดยทุกคนในสังคมจะต้องมีสมานสามัคคีกัน เพราะสังคมย่อมมีความขัดแย้งกันทุกชนชั้น ฉะนั้นทุกคนต้องพึงระลึกว่าไม่ควรเบียดเบียนซึ่งกันและกันและกันในสังคม และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก รุจินาม. (2562). *การสร้างสันติภาพของครูสมาธิ*. วารสาร มจรปรัชญาปริทรรศน์, ปีที่ 2 (ฉบับที่ 2), หน้า 66.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *พระพุทธศาสนา*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2567,
จาก https://www2.m-culture.go.th/mculture_th60/download/Buddhism.pdf.
- การศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2542). “การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้.” *ปฏิวัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ :
โครงการวิถิทรรศน์.
- ธรรมะไทย. (2560). *ลักษณะเด่นของพุทธศาสนา*. สืบค้น 29 กุมภาพันธ์ 2567,
จาก <http://www.dhammathai.org/buddhism/buddhismhistory.php>.
- บงกช บุญมูล. (2546). *คำศัพท์เกี่ยวกับพุทธศาสนา*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2567,
จาก <https://www.nectec.or.th/>.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2550). *ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร: ประมวลสาระ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2554). *หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- ประสิทธิ์ พันธวงษ์ และสานิตย์ บุญชู. (2561). *ดอกไม้สันติภาพสร้างสันติสุขในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*.
ปีที่ 2 (ฉบับที่ 1), หน้า 24.
- ผดุงชัย ภูพัฒน์. (ออนไลน์, 2567). *แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2567,
จาก www.techd.rmutp.ac.th.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). (2546). *ทิศทางการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากษณะ ตรุณ. (2551). “*พระพุทธศาสนากับการสร้างสันติภาพโลก*”, (วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (14 สิงหาคม พ.ศ. 2542). *ราชกิจจานุเบกษา*.
เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 4 .
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). *คู่มือการจัดระบบการเรียน
การสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: เทียนวัฒนา พรินต์ติ้ง.
- รัชฎากร เอี่ยมอำไพ. (2561). *เพื่อสันติภาพโลก : รัสเซีย-ยูเครน*. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, ปีที่ 23
(ฉบับที่ 1), หน้า 361.
- วิชัย ต้นสิริ. (2549). *อุดมการณ์ทางการศึกษา ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วันชัย ปานจันทร์. (2556). *ศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร, ปีที่ 8 (ฉบับที่ 1), หน้า 80.
- ศรียรรณ มีคุณ. (2554). *การจัดการศึกษาโดยครอบครัว*. (ออนไลน์, 2567). สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2567,
จาก <http://www.thaileam.org/>.
- อัฟตัล สะอิ. (2558). *เส้นเสียงแห่ง สันติภาพ: หน้าที่ของเพลงในสถานการณ์ ความรุนแรงจังหวัด
ชายแดนภาคใต้*. วารสารกึ่งวิชาการ, ปีที่ 36 (ฉบับที่ 4), หน้า 7.

วารสารเมธีวิจัย Savant Journal of Social Sciences

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน 2567

Volume 1 Number 3 May - June 2024

อภิญญา ดิสสะมาน. (2558). *การศึกษาสันติภาพ: กรณีศึกษาหลักสูตรเสริมสร้างสังคมสันติสุข (สสส.)*.
วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 .
อำนวย ทองโปร่ง. (2560). *การพัฒนาคนในระบบการจัดการศึกษาไทย*. วารสารดุชนันท์บัณฑิตทางสังคม
ศาสตร์, ปีที่ 7 (ฉบับที่ 2), หน้า 1.